

DOOD SPOOR

Roel Van Espen

Dood spoor

Horizon

Een slaperig grensstadje wordt opgeschrikt door een vlaag van zelfmoorden in het lokale treinstation. De toegewijde kaartjesknipper Felix ontwaart de ware toedracht, maar zet iedereen op een dwaalspoor.

VOORWOORD

De charme van een shoarmatent

U zal mij wellicht niet zomaar geloven, maar de jaren zeventig waren veel meer dan Zappa, zitkuilen en zegeltjes sparen. Ze zadelden de wereld, die zelfs toen al flink aan de wankel was, ook op met de eerste generatie proefbuis- en kijkbuis kinderen. Ikzelf behoor tot die twijfelachtige lichtung.

Het was een tijd waarin koude oorlogen en hittegolven elkaar niet in de weg stonden, onze zeeën werden leeggeroofd vanwege de alomtegenwoordige garnalencocktails, en het fenomeen ‘olifantenpijpen’ eerder een modeverschijnsel was dan een vrijpostig tijdverdrijf op safari in het Tanzaniaanse Ngorongoro-gebied. Dat is trouwens een aardig mondje vol, en dan heb ik het nog niet eens over die onuitspreekbare plaatsnaam.

Als kind was ik veruit de leukste thuis, maar ons gezin was dan ook niet zo groot. Toch voelde ik me weleens alleen, en dan vooral op zon- en feestdagen. Schizofreen worden leek me geen goede oplossing voor dit ongemak, en dus ging ik op zoek naar speelmakkers van vergelijkbare leeftijd. Die vond je in de seventies nog gewoonweg op straat, waar lanterfant en flierefluiten toen heel normaal was. ‘Dat waren nog eens tijden,’ zou je dan kunnen opperen, in een vlag van ongecontroleerde zwakte of verdwaalde nostalgie.

De schrale stationsbuurt waar wij dag in, dag uit rondlummelden, was toentertijd onschuldig en onschadelijk. Meer nog: ze voelde even veilig aan als een Volvo. Toenmalige dreigingen zoals Russische raketten, de vele vliegtuigkapingen en John Massis waren sowieso erg ver van ons bed, ook al omdat onze hoogslapers vooral gedomineerd werden door knuffeldieren en andere ongevaarlijke prijsbeesten in een diepe winterrust.

Het reusachtige treinstation was het epicentrum van de buurt. Het gebouw had de charme van een shoarmatent, maar was de gedroomde speeltuin voor spektakelzoekers zoals wij. Eigenlijk brachten we vooral dáár onze vrije tijd, die toen toch niet gering was, door. Je vond er dan ook alles wat je als snotneus nodig had: snoep, sigaretten en schoolmeisjes. En af en toe nog eens een stoomtrein die het niet kon laten.

Hier trof je ook de meest intrigerende personages aan, stevast voorzien van snorren als hangbruggen. Overvloedige lichaamsbegroeiing was in de hippiejaren dan ook bij wet verplicht. Ik herinner me Donovan: een vuilbekkende dakloze die er levenslang huisarrest leek te hebben gekregen. Er was ook een straatmuzikant, ik denk dat hij Mumford heette, die doorheen de jaren evolueerde van bongo- tot banjospeler. Daar werd niemand echt vrolijker van. Ook Baldewijn zat er elke dag zielig te wezen op hetzelfde stationsbankje. Hij was een dichter met een bijtende burn-out, en dat merkte je aan zijn lauwe verzen.

Maar ook de lokale onderwereld, van de kleinste kruimeldief tot de grootste crimineel, floreerde weelderig in en rond het anonieme stationsgebouw. Want zelfs al loont de misdaad niet, bezwijken doet ze niet. Daarin verschilden de jaren zeventig niet zoveel van nu. Alhoewel: filterkoffie schenken met een streepje Joan Baez op de achtergrond was toen nog geen strafbaar feit.

Over criminelen gesproken: in mijn kinderjaren was Leopold II mijn grote voorbeeld. Die was toen natuurlijk allang dood, maar van zijn walgelijke gruweldaden in Congo had ik nog nooit gehoord. Vandaag zou ik zo'n lorejas bij leven joekels van aambeien toewensen, bij voorkeur in een zanderig Sahelland waar de lokale maaltijden overvloedig gekruid zijn, waar witte herenbroeken deel uitmaken van de opgelegde dresscode, en waar een handelsembargo de invoer van zachte zitkussentjes belemmert.

Als naïeve jongeling keek ik evenwel op naar Leopold II. Meer bepaald: naar wat hij hier in ons landje voor elkaar had gekregen. Nóg meer bepaald: naar de bouw van een privétreinstation onder zijn eigen paleis. De ambitieuze plannen werden evenwel nooit volledig verwezenlijkt, want na zijn dood, die achteraf bekeken geen dag te vroeg kwam, besliste zijn opvolger Albert I dat het welletjes geweest was met dat megalomane gedoe. Ook met deze vorst ging het later overigens onvoorzien bergafwaarts.

Ikzelf was helaas geen koning, en ook vandaag is dat bij nader inzien niet anders. Mijn keramieken tandkronen kunnen dat manco slechts deels compenseren. Als kleine knaap moest ik het dus stellen met het openbare treinstation voor Jan en alleman, op een steenworp van ons eigen stulpje. Maar dat zag ik niet zozeer als een nadeel, wel integendeel. De overdonderende drukte straalde een vertrouwd gevoel van gezelligheid, zelfs huiselijkheid, uit. Dat klinkt nu heel meelijwekkend, en dat was het waarschijnlijk ook.

Vandaag denk ik nog altijd met heimwee terug aan die fascinerende stationsbuurt uit mijn koterjaren. De sfeer die er hing heeft mijn leefwereldje, dat zich tegenwoordig ergens halverwege kitsch en quatsch situeert, grondig gemodelleerd. De hele beleving die ik daar mocht ervaren, toen 'beleving' nog helemaal geen hip

woord was, vormt de kapstok voor de verhaallijn van dit boek.
Kortom: *Dood spoor* is gebaseerd op allerlei waargebeurde feiten,
ergens diep in mijn warrige hoofd.

Roel Van Espen

VANDAAG

HOOFDSTUK 1

Spaghettiwesterns en andere pastaprenten

Woensdag 23 november, 16u45

Het recept om lang te leven is: er vroeg genoeg aan beginnen. En toch is oud worden lang niet van alle tijden. Neanderthalers haalden niet eens de kaap van twintig, weet ik van horen zeggen. Lezen doe ik dan ook zelden. De gemiddelde Romein was al op zijn tweeëntwintigste aan het eind van zijn Latijn, en ook in de middeleeuwen was je dertigste verjaardag halen een ware pest.

Pas in de twintigste eeuw ging het, ondanks enige tegenwerking vanuit Berlijn, de goede kant uit met onze levensverwachting. Vandaag ontsnappen zelfs de meest verstokte zwart-witdenkers niet meer aan de vergrijzing, tenzij kaalheid vroegtijdig de kop opsteekt. Daar hoeven we niet om te rouwen: witte haren zijn de slagroom op onze verjaardagstaart.

En toch laten we op een fatale dag allemaal het leven los. Daar moeten we niet flauw over doen. De dood is nu eenmaal onvermijdelijk, maar geen nood: sterven is niets meer dan een ouderdomskwaaltje, waarbij de koffietafel zich dekt en de ezel zich voor de erfgenamen strekt. Het is vooral de daaraan voorafgaande aftakeling die pijnlijk is. Zeker wanneer je spiegel steeds meer op

een gebarsten stoeptegel begint te lijken, en je verjaardagstaart jaar na jaar meer wegheeft van een Bengaals vuurspektakel.

‘Ouderdom is eigenlijk alleen maar mooi wanneer die gebot-teld is,’ zei iemand ooit. Wellicht was het een zatlap die op zoek was naar bevestiging, of eventueel een geruststellend schouder-klopje. Want er zijn uitzonderingen. Neem nu de dame op leef-tijd die zichzelf heeft neergepoot op het druilerige terras van wijnbar Tannine. Emilia, want zo heet ze, lijkt de tand des tijds goed te hebben doorstaan, een kunstgebit niet te na gesproken. Wanneer je haar evenwel zorgvuldig gadeslaat, zie je een vrouwtje dat kwetsbaarder is dan een kip in Kentucky. Het leven heeft haar er flink van langs gegeven, lijkt me. Met alle ellende die zij al heeft meegemaakt, schrijft Nick Cave wellicht vlotjes een dubbelalbum vol.

De buienradar draait op volle toeren, en Emilia is de enige klant die het aandurft de najaarsnattigheid te trotseren. Glazige regendruppels blazen intussen speelse belletjes op de hardhouten terrastafels van de Italiaanse bodega en versmelten hier en daar tot ambitieuze plasjes. In de verte lijkt een kleurrijke regenboog zich te verontschuldigen voor het rotweer.

Een zeldzame passant krijgt de doorweekte vrouw in het oog. De kap over zijn kop verraadt weinig sympathie, laat staan me-deleven. Hij port zijn tengere vriendin opzichtig met de elleboog. Haar botte hoongelach gaat door merg en been. In dit enggees-tige grensstadje, een bescheiden uitloper van de beschaving, is het ieder voor zich. Bij leven en welzijn, op een steenworp van vereenzaming en onvoorziene uitsterving.

Terwijl de hemel aan een hels tempo blijft tranen, staart Emilia onbewogen naar de spoorweg aan de overkant, ogenschijnlijk wegdromend naar zonnigere oorden, waar ze ooit de illusie van liefde en geluk mocht proeven. Een zoete zonde, uit een antieke

tijd waarin Bo nog Boudewijn hoorde te zijn, en Sam nog Sarah.

Dansende slagbomen dirigeren ondertussen het doorgaande verkeer aan de overkant. Het lijkt alsof ze maar wat zitten te dollen, maar de rode knipperlichten maken duidelijk dat het menens is. Het aanhoudende gaan en komen van de treinen kondigt het einde van de werkdag aan, als het God belieft. Toch slaagt het daverende gedruis er niet in om de mijmerende Emilia uit haar roes te halen.

Een ober komt naar buiten gesneld met een witte chardonnay, volgens de wijnkaart gerijpt op eikenhouten whiskyvaten. Zijn donkere teint en ogen verraden een zuiderse origine. De jongeman, die altijd als geroepen komt, plant het veel te grote glas tussen de regenparels op Emilia's tafeltje, schuift een parasol dichterbij en trekt die in een paar korte rukken open. Reclame voor een duur wijnhuis ontvouwt zich sierlijk in kleurrijke letters. Emilia schrikt op en glimlacht naar de gediensstige man. Ze ziet hem iedere dag weer, weer of geen weer, en toch is ze keer op keer gecharmeerd door zijn minzaamheid.

'Dank je wel, Humphrey,' zegt ze. Die opmerkelijke doopnaam is geïnspireerd op de Amerikaanse filmklassiekers die na de val van Benito Mussolini hun weg naar Zuid-Italië vonden. Humphreys ouders raakten meteen verknocht aan het witte doek. Vooral *la mamma* was in de ban van acteurs als James Dean, Marlon Brando en Humphrey Bogart, al had ze die ook wel wat vaker willen zien opdraven in spaghettiwesterns en andere pastaprenten.

Er wordt vaak beweerd dat Mussolini erin slaagde de treinen onder zijn bikkelharde bewind stipt op tijd te laten rijden, maar nogal wat historici en nostalgici spreken dat tegen. Dwarsliggers vind je overal, en zeker op de treinsporen. Wél staat vast dat Il Duces echtgenote, Rachele, hem bedroog met – jawel – een sta-

tionschef. Ironie ligt altijd wel ergens op de loer, al was het maar om je er een te kunnen draaien.

Al sinds de jaren dertig had Mussolini, een nationalist met een zwak voor zwarte hemden, geprobeerd om buitenlandse invloeden uit zijn gelaarsde land te weren. Zelfs Disneyfiguren kregen daardoor andere namen: Donald Duck werd omgedoopt tot Paolino Paperino, en Mickey Mouse gaat er vandaag nog altijd als Topolino door het leven. Humphrey groeide ermee op, maar beseftte al snel dat gedubde tekenfilms even absurd zijn als Amerikaanse pizza's of Duitse porno. Wist hij veel wie of wat de Tiroler Titty Twins waren.

Als jonge twintiger was Humphrey helemaal uitgekeken op buffelmozzarella, latte macchiato en scheve torens. Hij wilde de wijde wereld ontdekken, vrij als een vogel op trektocht. Zijn honger naar andere culturen leidde hem uiteindelijk naar België. Maar daar gingen nogal wat omzwervingen aan vooraf. Humphrey is dan ook een verre nazaat van Christoffel Columbus, de ontdekkingsreiziger uit Genua die, met alle respect, even overroepen is als de millenniumbug of het montignacdieet. Columbus was de handleiding van zijn kompas kwijtgespeeld, en was daardoor ook vaak het noorden bijster. Zelfs toen hij in 1492 Indiaanse wigwams in plaats van Indische callcenters aantrof, bleef hij vertrouwen op zijn oriëntatievermogen, dat nochtans beperkter was dan dat van een dronken berggeit op een draaimolen.

Intussen woont en werkt Humphrey al bijna drie jaar in de grauwe grensstreek tussen België en Frankrijk, die de gezelligheid uitstraalt van een gemiddelde gastroscopie. Het was Lola, een lokale schone, die zijn sedentaire levensstijl aanwakkerde, samen met enkele andere gevoelens onder de gordel. Zij leerde hem ook met mondjesmaat Nederlands, tussen het tongkussen door.

‘Liefde maakt blind,’ hoor je vaak van mensen die ofwel te nuchter zijn, ofwel te bezopen. Maar hersenscans van koppeltjes bevestigen dat verliefdheid effectief bepaalde gebieden in het brein activeert en andere op non-actief zet. Bovendien is Lola gezegend met een boezem die je, zelfs al zou je dat om een of andere reden willen, nauwelijks kan negeren. Ook dat maakt veel goed, en de rest bijkomstig.

Onderwijl heeft Humphrey hier goed zijn draai gevonden. Zijn job als ober in Tannine is hem op het lijf geschreven. Hij droomt er zelfs van om ooit een eigen wijnbar te hebben. Een naam heeft hij al: Kapitein Kurk. Kortom: *la vita è bella in Belgio*, al is de regen vaak een spelbreker.

‘Heb je geen heimwee naar de zuiderse zon, Humphrey?’ vraagt Emilia, terwijl ze het nattige terras overschouwt.

‘Natuurlijk wel, Emilia. Vooral de nazomers zijn echt zalig in Italië. Veel aangenamer dan juli en augustus. Die zijn me te plakkerig. En te laf.’

‘Zoals de Italiaanse mannen?’

‘Oei. Zijn wij dan zo laf?’ Humphrey kijkt Emilia verbouwe-reerd aan. Zo’n sneer is hij niet gewend van zijn trouwste klant.

‘Nee, natuurlijk niet. Te plakkerig, bedoelde ik,’ lacht ze. ‘Maar jij niet hoor. Jij bent een schat.’

Humphrey glimlacht, terwijl hij met een handdoek het tafelblad droogwrijft. Emilia puzzelt intussen de muntjes uit haar portemonnee bij elkaar tot het gewenste bedrag. Humphrey telt ze niet eens na. In het bucolische dorpje waar hij ooit opgroeide, in de schaduw van een uitgestrekte olijfgaard op rust, duurde eerlijkheid het langst. Ook al bleek dit soms een leugen.

‘*Salute*, Emilia. En tot morgen,’ zegt hij, terwijl hij snel weer afdruipt tussen de regendruppels door.

Emilia heft het volle glas in de richting van de onstuimige

spoorweg, waar de locomotieven regeren en de wagons zich meegaand laten leiden. Ze neemt een flinke slok van de aangeprezen chardonnay. Van die eikenhouten vaten had ze toch wel wat meer verwacht.

Terwijl haar smaakpapillen de rijke aroma's van appel en ananas trachten te onderscheiden, richt ze haar blik op de ziellose façade van de stripclub aan de overkant. Het is er nu nog doodstil, daar in Daddy's Secret. Maar straks, wanneer de meeste treinen allang weer op stal staan en het dansorkest gaat spelen, blazen de meisjes van plezier er weer leven in. De doorrookte ruimte van dit veredelde hoerenhuis zal zich ontpoppen tot een verzamelplek voor eenzame harten, ergens halverwege vetzakkerij en smeerlapperij. De dienstmeiden zullen er dartel dansen, helemaal naar de pijpen van toevallig gestrande pendelaars en vrouwenlopers met voorbedachten rade. Altijd prijs, altijd gewonnen. Het lijkt wel de Superprestige van de seksindustrie.

Emilia probeert er zich iets bij voor te stellen, bij die vunzigheid voor gevorderden. De wrange smaak die daarbij spontaan in haar mond uitbarst, spoelt ze snel door met een stevige slok. Ze weet het nu wel zeker: morgen neemt ze opnieuw haar vrouwde sauvignon blanc.

HOOFDSTUK 2

Een Zwitser zonder zakmes

Woensdag 23 november, 20u20

Regendruppels tikken hardnekkig tegen het dakraam van een zolderkamertje op nummer achttien van een godvergeten straat, net buiten het centrum van het al even doodse grensstadje. Binnen voert het hemelse gekletter een ongelijke strijd met de aardse melodieën van de Tsjechische componist Antonín Dvořák, als een ambitieuze najaarsstorm die de Praagse Lente wil ontwrichten.

Felix laat het niet aan zijn oude hart komen. Hier, ver van alle heisa, laat de grijzige man zich door niets of niemand van de wijs brengen. Kleurrijke miniatuurtreintjes glijden er geloofwaardig door een idyllisch landschap, op maat van zijn fantasie. De imitatiefauna en -flora lijken zo weggeplukt uit een onbelangrijk bergdorpje, op een veilige afstand van de nakende pijnboomgrens.

Doelgericht gidst Felix een locomotiefje vlotjes door de natuurgetrouwe maquette. De zevenjarige Bee Gee heeft geen oog voor de aandoenlijke begeestering van zijn opa. Hij is druk in de weer met zijn conducteursfluitje en bijhorende overmaatse pet. De appel, zei Newton ooit tegen zijn eigen kleinzoon, valt niet ver van de boom.

Met een ouderwetse kaartjesknipper, uit een tijd waarin werktuigen nog geen recht hadden op brugpensioen, maakt het ventje intussen gaatjes in denkbeeldige treintickets. De vloer onder zijn blote voeten is bezaaid met ambachtelijke confetti.

Bee Gee heeft niet eens in de gaten dat zijn opa het modelbouwtreintje steeds weer hetzelfde bochtige traject laat afleggen. Soms stapvoets, dan weer wat sneller. Telkens wanneer de Märklin het stationnetje doorkruist, kijkt Felix op zijn uurwerk en krabbelt hij iets op een blad papier. Het lijkt wel alsof hij op zoek is naar een of andere perfecte timing.

Wanneer hij de zoveelste pagina verfrommelt en zuchtend op de grond gooit, kijkt Bee Gee verbaasd op. ‘Wat ben jij aan het tekenen, opa?’ vraagt hij met een koddig piepstemmetje.

‘Niks belangrijks, jongen,’ wimpelt Felix zijn kleinzoon af. ‘Gewoon wat grotemensendingen... Speel jij maar lekker voort.’

Bee Gee laat het zich geen twee keer zeggen. Het is niet eens een kwestie van gehoorzaamheid. In een wip zit hij weer in zijn eigen gedachtewereldje, waar de fantasie fulltime op hol slaat.

Ook Felix stort zich opnieuw op zijn raadselachtige bezigheid. Hij neemt een nieuw blad papier van de stapel en begint weer naarstig notities te nemen. Zijn begeestering doet me denken aan die van Emmett ‘Doc’ Brown, de rommelige professor die in *Back to the Future* zijn DeLorean naar de toenmalige toekomst wilde schieten. Pas wanneer Felix gestommel op de trap hoort, legt hij zijn boemeltreintje in allerijl stil, alsof een vakbondsactie zich plots aandient uit onvrede over langere werkdagen en opgedrongen timesheets.

‘Pa, ik ben weg.’ Een jonge vrouw duikt op vanuit het donkere deurgat. Het is Nancy. Haar rode rokje en eindeloze stiletto’s doen vermoeden dat ze op stap gaat met vriendinnen van con-

currerende leeftijd. De nacht lonkt voor al wie het daglicht niet meer kan verdragen.

Felix aanschouwt zijn dierbare dochter. Hij weet dat de overvloedige oogschaduw haar vermoeidheid moet maskeren. Maquillage en camouflage gaan vaak hand in hand, althans op het eerste gezicht.

Nancy's rijkelijke make-up doet Felix denken aan een reportage die hij jaren geleden op Canvas zag. U weet wel: die televisiezender voor meerwaardezoekers met een minderwaardigheidscomplex. Daarin werden Holly en Dolly opgevoerd, twee opgetutte meisjes uit Amerika die tegen wil en dank samen een Siamese tweeling vormden. Ze hadden elk hun eigen willetje, maar waren, hoe je het ook draait of keert, toch vooral twee handen op één buik.

De onafscheidelijke Holly en Dolly deelden zowat alles met elkaar. Zo ook een jeukende allergie voor hydrochinon, een chemische stof die huidpigment lichter maakt. Dat vormde doorgaans geen probleem, behalve dan tijdens hun jaarlijkse anale bleaching, waar ze erg op gesteld waren. Hydrochinon is met name een vaakgebruikt middel bij deze cosmetische behandeling. Na die grote schoonmaak doken er dan ook altijd weer van die vervelende ongemakjes op. Hier en daar, maar toch vooral dáár. Zo'n kontkleuring is overigens niet goedkoop, leerde Felix uit de reportage. Gelukkig konden Holly en Dolly de kosten delen.

Rond haar twintigste voelde Dolly zich plots niet meer zo goed in haar gedeelde vel. Ze worstelde al een tijdje met haar geaardheid, en besloot om haar eigen borst te laten amputeren. Het was geen gezicht. Sindsdien gaan ze door het leven als zus en broer. Hun nieuwe namen, Holly en Woody, leverden hun al enkele bescheiden filmrolletjes op. Af en toe zingen ze ook duetten op bruiloften, begrafenissen en boksgala's. Voor de rest

gaan ze elk hun eigen gangetje, al is dat toch eerder een wens dan de werkelijkheid.

Nancy schudt Felix weer uit zijn diepe gedachten. ‘Zeg, pa... Heb je misschien een kleiner modelletje?’ polst ze, terwijl ze een purperrode modelbouwlocomotief uit haar overvolle handtas opdiept. Ze kreeg die tas ooit van haar ex, die ergens aan de Turkse Riviera een habbekrats neertelde voor de fout gespelde Delveaux.

‘Een kleiner model? Voor ’t werk?’ vraagt Felix verbaasd, terwijl hij zijn weerbarstige wenkbrauwen fronst. Bee Gee vergeleek die ooit met veel te grote borstels in een veel te kleine carwash.

Nancy knikt. Ze beroept zich blijkbaar op haar zwijgrecht, en zoiets valt eigenlijk maar zelden goed te praten.

‘Hij is nat?’ stelt Felix vast, terwijl zijn dochter de locomotief in zijn handen stopt.

‘Ja, natuurlijk... Ik heb hem helemaal proper gemaakt. Met water en zeep.’

‘Zeep, zeep... De wereld is om zeep.’ Terwijl Felix hoofdschuddend naar achteren sjokt, krijgt Bee Gee een knuffel en een kus van zijn mama. ‘Dadelijk je bedje in, hè,’ fluistert ze routineus tegen haar zoon. Net zoals gisteren, en wellicht ook de dag voordien.

‘Maar ik ben helemaal nog niet moe!’ protesteert het ventje vanonder zijn kolossale conducteurspet.

‘Opa stuurt het zandmannetje wel langs. Nietwaar, opa?’

‘Ik vrees dat we er een anesthesist zullen moeten bij halen,’ zucht Felix, terwijl hij met een compacter treintje uit zijn uitgebreide verzameling ten tonele komt. ‘Is dit beter?’

‘Ik vermoed van wel,’ zegt Nancy. ‘Bedankt.’ Ze propt de geelgroene locomotief voorzichtig in haar tas. ‘Bee Gee, ruim jij straks die confetti nog op? En pa, koop niet altijd van die rotzooi voor hem.’

Nancy raapt enkele verdwaalde colablikjes en lege chipszakjes op. Maar wanneer ze bij het naar buiten gaan nog snel een paar verfrommelde papieren wil meegraaien, verzet Felix zich als een Zwitser zonder zakmes. ‘Laat die maar hier, meisje,’ zegt hij. ‘Ik heb ze misschien nog nodig.’

‘Een goedgevulde papiermand is nuttiger dan de beste computer,’ zei een Amerikaans politicus ooit. Hij had die wijsheid beter ergens opgeschreven.